

Fakulta výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně

akademický rok 2009/2010

Oponentura diplomové práce

Jméno a příjmení studenta: Marie Tomanová

Název práce: Figura v krajině

Posudek: Tomáš Lahoda, ak. mal.

Tisíc a jedna otázka.

Svět autorky, v tomto případě krajina, je intuitivně obydlena figurami, které by měly vyjadřovat autorčino vyznání se ze svých snů, vnitřních tužeb, iluzí nebo přání. Tyto stavy se snaží vyjádřit pomocí ikonografie, do které často projektuje své vlastní významy. Tyto individuální významy jsou ovšem těžko přenosné, když nekorespondují s tím, co jsou použité motivy obecně schopny komunikovat. Její motivy se na papíře přestěhovaly z původního názvu diplomové práce Jak si představuji můj osobní ráj do Figury v krajině. Obecněji už to nazvat nejde.

Zvolené figury připomínají směs různorodých zdrojů. Létající koně, andělé, snad i jakási ruská podoba kopule kapličky upomínají na trochu surreálné světy Chagalla. Vypjaté a exaltované náboženské vytržení známe z díla Františka Bílka, exprese evokuje německé expresionisty.

Celá série vyvolává nespočet otázek:

Marie představuje řadu malých obrázků a přeje si, aby si tím uchovaly intimitu. Malé formáty zdůvodňuje intimitou. Je malý formát předpokladem intimity? To co je malé je intimní?

Na kterém z obrázků je otevřená a vzdušná krajina, jak ji ve svých obrazech definuje autorka, která by mohla být symbolem volnosti a svobody? Krajiny které vidím vypadají takto: jsou zde jen detaily nějakých rudimentárně nahozených krajin, někde poušť, občas nějaká kytka, květena, holý kmen stromu nebo větev, většinou části krajin, a spíše ucpané a uzavřené než otevřené, někde pochmurné až depresivní. Souhrnně bych je popsal jen jako nutnou stafáž bez jednotící charakteristiky. Ale otevřená a vzdušná krajina volnosti a svobody?

Dále cituji: Postavy vyjadřují svou osamocenost, ztracenost nebo neskutečnou lásku, klid a touhu. Osamocenost a ztracenost snad - ve dvou třech obrázcích ano. Neskutečnou lásku?

Kde? Líbající se jednorozci? Nebo poletující srdce?

Je to jako: vyjádří dřevo - namaluj strom...

Proč se vyskytují bájná zvířata? Co znamenají? Co znamená jednorozec?

Koně, koníci a poníci. Personifikace a souznění s tímto repertoárem si prošly snad všechny dívky v raném věku adolescence. Duhy. Aureola nebo záře svatých. Mají tato klišé v obrazech nějaké přesahy?

Která postava vyjadřuje klid? A která touhu?

Jako inspiraci zmiňuje autorka britskou malířku Chantal Joffe, u které jde o spontánní, ale promyšlenou a reflektovanou malbu. Z 90 % zobrazuje ženy, a to v konkrétních situacích které se dají omezit do několika jasně vymezených tématických okruhů. Formálně se dotýká stylu bad painting, má velmi osobitou barevnost, řešení kompozice i deformovanou stylizaci postav, kterou podtrhuje psychologický efekt. Jaké paralely vidí Marie ve své tvorbě vzhledem k dílu Joffe?

U dalšího inspiračního zdroje oceňuje Marie humor, nadsázku a vtip, který reaguje na dnešní společnost a dotýká se i zvrhlé morálky. Jsou ve figurách v krajině tyto aspekty také? Kde je něco humorného? Kde je reakce na dnešní společnost a jaká? Řeší obrazy morální problematiku? A jakou?

Povznáší se témata nad ryze osobní rovinu, aby měla schopnost komunikovat obecnější přesah?

Apropos Muchův výkřik – které jsou veselé barvy? A jaké jsou smutné?

Divné a deformované figury – ano to jsou. Jakou to nabízí interpretaci?

Expresivní barevnost? Ano, na většině obrazů jsou všechny barvy. Pro mne je jeden z nejzdařilejších obrazů portrét muže v tílku, tedy ten, kde je barevnost naopak omezená, zato efektivně zvolená, a mnohem více vypovídá o stavu a naladění muže, což ještě podtrhuje i jeho smutně útrpný výraz tváře, který je přesvědčivě výmluvný.

Značná část uchazečů o studium na uměleckých školách sděluje, stejně jako Marie ve svém textu k diplomové práci, že vyjadřují své sny, vnitřní touhy, emoce, iluze a stavy. Většina z nich končí u konstatování tohoto obecného klišé aniž by dovedla popsat nebo se pokoušela zabývat otázkou o jaké že to stavy a emoce jde, nereflektují jak a čím jsou vyjádřeny, ani otázku proč by mělo diváka zajímat kdo to jak má, co mu tím chtějí sdělit, kromě toho že to tak nějak mají.

Na úrovni diplomové práce, kdy se autor intuitivně vyznává nebo obnažuje z toho co cítí, jak sní, co jej trápí apod. bych očekával alespoň pokus o takovou reflexi.

Z formálního hlediska korespondují obrazy se stylem tzv. špatné malby. Jsou špatně malované, figury mají nesprávné anatomické proporce – z autorčiny reflexe své tvorby vyplývá že je to takto namalováno proto, že to jinak neumí. Dobře, když autor využije a zhodnotí tento fakt. Pro mne ale velká většina představených obrázků nefunguje. Sdělují banálními způsoby obecné pocity. Často vyjadřují něco zcela jiného než co bylo zamýšleno. Formálně jsou nepřesvědčivé, nepovedené, zkrátka špatné. Schází jim ta přehnaná, nějakým způsobem programová ošklivost, která by se stala zajímavou. Zůstávají jen špatnými. Jeden obrázek se vyčleňuje. Nahé torzo ženy stojící mezi dvěma břízami v okamžiku kdy je jí ustřelena část hlavy. Ale takové čtení jak jsem zjistil podle interpretace autorky, je zcela zcestné. Motiv vyjadřuje to, že žena má takový přetlak v hlavě z nahromaděných pocitů a stavů, že jí hlava exploduje. Myšlenka a provedení tak absurdní na to, že to začíná být zajímavé. Mimoto je tento obraz kompozičně i barevně zajímavěji řešen než ostatní. Tedy snad příklad toho, kdy má špatný obraz určité kvality které jsou schopny posunout jej nad průměr.

Při pohledu na sérii obrázků M.T.mne napadla otázka: proč si mne Marie zvolila za oponenta? Americký psycholog Salomon Asch došel ve svém výzkumu k poznání, že klíčová charakteristika, podle které škatulkujeme ostatní do přihrádek černá a bílá, tedy líbí – nelíbí, dobrý – špatný atd. je fyzická přitažlivost. Když se nám někdo líbí, pak nám vyhovují i jeho vlastnosti, ať jsou v podstatě jakékoliv, a naopak. Tento takzvaný haló-efekt je přítomen již u dětí: za hodnější strýčky a tetičky označují naši potomci ty, kdo jsou fyzicky atraktivnější. Tento důvod jsem – sice nerad, ale přece – opustil, a hledal jiný. Z nouze ctnost je také možnost, ale nakonec mi vykrytalizoval jako možný důvod ten, který vyplynul z uvažování a pokusu o charakteristiku obrazů Marie Tomanové. Podvědomě se asi v sérii figur v krajině měly promítat kladné i záporné stavy, krása a ošklivost, láska a zlo, klid a bouře smutek a veselí atd., zkrátka všechny protiklady tak jak se v životě vyskytují a jak je prožívá i autorka.. A tak jako má za vedoucího diplomové práce svého kladného - profesora Mainera, tak jí podvědomě do úplného obrazu scházel i záporný - kritický Lahoda.

Při hodnocení diplomových prací a výsledků studentů vůbec nehodnotím primárně schopnosti a fantazie diváka, tedy to, co všechno jsme si schopni z díla vyčíst. Běžně uváděný argument – zvláště intuitivně a spontánně tvořících autorů - že tvořím, a ať si každý najde v díle co chce nebo to své, je přijímán nekriticky, jako by takový způsob tvorby měl odpustku nebo výjimku od reflektování své vlastní tvorby. Vidět můžeme cokoliv ve všem možném. Pro mne je podstatnější ptát se na vztah mezi tím, co chce autor sdělit, čím se zabývá, a jak se mu to daří, jak je schopen své intence tvorbou transformovat a komunikovat, jak díla působí, co přinášejí, co řeší. V tomto smyslu mám z předkládaných prací převažující pocit, že přání a intence autorky není převedeno relevantně do malby, a nejsou nalezeny adekvátní vyjadřovací prostředky k jejich sdělení. V porovnání s předchozí tvorbou Marie je tento soubor kvalitativně mnohem slabší a nejsem si jist zda má tato poloha bez zpětné vazby nějaký potenciál. S přihlédnutím k pracem z minulých let, které mé hodnocení ovlivňují směrem nahoru, hodnotím výsledek stupněm D.

Návrh hodnocení: D

Vypracoval(a): Tomáš Lahoda

Datum: 6.5.2010

Podpis: 